

Τα στάδια πένθους των παιδιών ως αντίδραση στην απώλεια (Μαρία Δημητριάδου, παιδαγωγός)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2aMqmx>]

Σε κάθε περίπτωση, το θάνατο του προσώπου θα πρέπει να ακολουθήσει η άμεση ενημέρωση του παιδιού με όσο το δυνατόν πιο ευθύ τρόπο. Από τη στιγμή της ανακοίνωσης μέχρι και τη στιγμή της αποδοχής του θανάτου, το παιδί, ως αντίδραση στο θάνατο του αγαπημένου προσώπου, ακολουθεί τέσσερα απαραίτητα στάδια πένθους, που παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες με τα αντίστοιχα πέντε στάδια των ενηλίκων που έχει επισημάνει η ψυχιάτρος E.Ross (άρνηση, θυμός, διαπραγμάτευση, κατάθλιψη, αποδοχή)[48].

Συγκεκριμένα, το πρώτο στάδιο του παιδικού πένθους ολοκληρώνεται με την κατανόηση του γεγονότος της απώλειας. Στο δεύτερο στάδιο ξεκινά η διεργασία του θρήνου, μέσα από την επαφή με τον πόνο που του προκαλεί η απώλεια και την έκφραση των συναισθημάτων του. Στο τρίτο, δημιουργείται μία εσωτερική, συμβολική επαφή με τον εκλιπόντα ώστε να διατηρηθεί ζωντανή η μνήμη του. Και

σε τελευταίο στάδιο, το παιδί αποκτά την ικανότητα να προσαρμοστεί στη νέα πραγματικότητα, να συνεχίσει τη ζωή και να επενδύσει σε νέες σχέσεις[49]. Τα στάδια δεν έχουν αυστηρά όρια, αλλά αλληλοσυμπλέκονται και είναι φυσιολογικό συχνά το παιδί να παλινδρομεί σε προηγούμενο στάδιο.

Η ένταση και το είδος των συναισθημάτων και των αντιδράσεων του παιδιού κατά τη διαδικασία του πένθους, ποικίλουν ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης και ωρίμανσής του, την προσωπικότητά του, την πνευματικότητα, το είδος του θανάτου, τη σχέση του με το θανόντα και τη στάση που έχουν υιοθετήσει οι κοντινοί του άνθρωποι. Ωστόσο, η διεργασία του θρήνου εμφανίζει κάποια συνήθη κοινά στοιχεία ανάμεσα στα παιδιά μέχρι να επέλθει συναισθηματική ισορροπία. Κατά την αποδοχή της πραγματικότητας, εμφανίζονται αντιδράσεις σοκ ή άρνησης του γεγονότος, ενώ, όταν το παιδί αντιλαμβάνεται το θάνατο με το δικό του τρόπο, διέρχεται από ένα ευρύ φάσμα συναισθημάτων, που συνήθως συνοδεύονται από κλάμα, αισθήματα φόβου, θυμού, άγχους, ενοχής και τύψεων. Το παιδί, σε αντίθεση με τους ενήλικες, εκφράζει το πένθος του επεισοδιακά και ο θρήνος είναι μικρότερης διάρκειας. Η λύπη τους δεν καταργεί το γέλιο και το παιχνίδι τους.

Τα αισθήματα ενοχής και τύψεων συνήθως εμφανίζονται στις πιο μικρές ηλικίες, ως απόρροια της μαγικής σκέψης των παιδιών. Από τη μία μεριά, μπορεί να πιστεύουν ότι οι επιθυμίες τους είναι παντοδύναμες, επειδή συνήθως μαθαίνουν να παίρνουν ότι ζητούν. Έτσι, αν κάποτε πάνω στο θυμό τους είπαν σε κάποιον «θέλω να πεθάνεις» και έπειτα αυτό συμβεί, νιώθουν υπαίτιοι. Ή από την άλλη μεριά, μπορεί να αποδώσουν το θάνατο σε κάποια δικιά τους κακιά πράξη ή ζημιά, ιδέα που συνήθως καλλιεργείται μέσα από τη γενικότερη ανατροφή που προσφέρουν οι γονείς. Έτσι, μετά το θάνατο μπορεί να κάνουν πράγματα προκειμένου να τιμωρήσουν τον εαυτό τους. Στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει τα παιδιά να διαβεβαιωθούν ότι δε φέρουν καμία ευθύνη και πως ο θανών πάντα τα αγαπούσε και τα αγαπάει. Αλλά και παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας μπορεί να αισθανθούν ενοχές για πράγματα που είπαν ή έκαναν, ή ακόμα πράγματα που δεν είπαν ή δεν έκαναν. Σε αυτή την περίπτωση, είναι καλό να δοθεί έμφαση στην αγάπη και τη συγχωρητικότητα του θανόντα.

Το αίσθημα του φόβου, με τη σειρά του, προέρχεται κυρίως από την ανησυχία των παιδιών πως θα πεθάνουν και τα ίδια ή κι άλλα αγαπημένα τους πρόσωπα. Αντίστοιχα, το ενδεχόμενο αίσθημα του άγχους και του θυμού κατά του θανόντα εμφανίζεται επειδή το παιδί χάνει ένα άτομο που του πρόσφερε αγάπη και προστασία. Το αντίδοτο στην αντίδραση αυτή είναι το παιδί να νιώσει πως έχει γύρω του άτομα που το αγαπούν και θα το φροντίζουν. Θεωρείται ως φυσιολογική

αντίδραση πένθους και μη κατακριτέα. Ακόμη, είναι φυσιολογικές οι προσωρινές διαταραχές πρόσληψης τροφής, ύπνου και ελέγχου των σφιγκτήρων, όπως επίσης η προσκόλληση του παιδιού σε ένα ή περισσότερα αγαπημένα του πρόσωπα, η επιθυμία μοναχικότητας και η φαινομενική επιστροφή σε προηγούμενα εξελικτικά στάδια, με την μίμηση συμπεριφοράς μωρού[50].

Μερικά παιδιά μπορεί να μην αναφερθούν λεκτικά στο θάνατο που έπληξε την οικογένεια, όμως μπορεί να εκφραστούν, εντάσσοντάς τον μέσα στο παιχνίδι τους (θέατρο, ζωγραφική κ.α.), ενώ η εξωτερική αδιαφορία λειτουργεί συχνά ως ένα αυτοπροστατευτικό τέχνασμα που επιτρέπει στο παιδί να αντιμετωπίσει αργότερα και προοδευτικά τα έντονα συναισθήματα που του δημιουργεί η απώλεια.

[Συνεχίζεται]

[48]Ross, E., K. (1997), οπ. αναφ. Ελευθεριάδης, Ε., Κοσμίδου, Π. (2011)

[49] Παπάζογλου (2006), οπ. αναφ.Ελευθεριάδης, Ε., Κοσμίδου, Π. (2011)

[50]Κοινωνία Ενεργών Πολιτών. (2014)